

Cossos de Dones: entre l'imaginari i la realitat

Carmen Salido, Programa Municipal per a la Dona

Abstract

El Programa Municipal per a la Dona (PMD) de l'Ajuntament de L'Hospitalet desenvolupa els Plans d'Igualtat d'Oportunitats per a les dones. Aquest Programa té com a objectiu realitzar en l'àmbit local totes aquelles actuacions necessàries per promoure la igualtat real entre dones i homes i prevenir les desigualtats, així com donar atenció als col·lectius de dones que pateixen situacions de discriminació per raó del seu sexe.

En un primer moment, l'àmbit assistencial va ser el camp d'actuació prioritari del PMD i a partir del qual s'ha valorat la necessitat de realitzar també actuacions i activitats dins de l'àmbit de sensibilització, prevenció i participació en l'àmbit comunitari per afavorir una opinió crítica respecte a la desigualtat de gènere.

La conceptualització del gènere com a construcció social, que assigna de forma diferenciada aquells comportaments, característiques i atributs que han de tenir les persones en funció del seu sexe, evidencia la importància d'un treball des de l'àmbit comunitari, mitjançant accions preventives i sensibilitzadores amb l'objectiu d'afavorir el qüestionament d'aquests rols i comportaments socials que propicien la discriminació de gènere i, per tant, poder presentar un model d'identitat femení i masculí alternatiu al model tradicional.

En la formació i desenvolupament de la identitat femenina i masculina, sobre tot en l'etapa de l'adolescència, adquireix una gran importància la imatge corporal. Socialment i culturalment, es presenta un model corporal sota el qual s'han d'adequar les persones i que actua amb molta més pressió sobre les noies.

Aquest ideal de bellesa es reforça des dels mitjans de comunicació, a través de la publicitat, el cine, les revistes, etc, mitjançant la utilització de models i imatges que s'acomoden a aquests estereotips culturals de bellesa i que s'associen sovint a la felicitat i l'èxit personal, sense tenir en compte les conseqüències i efectes negatius sobre la seva salut i autoestima.

Es fa necessari un treball de sensibilització i prevenció per tal de poder reflexionar i qüestionar sobre aquesta imposició social d'uns determinats patrons estètics que actuen amb molta pressió sobretot cap a les dones derivant en una gran insatisfacció personal sobre la pròpia imatge corporal i que també pot repercutir molt negativament sobre la salut i la sexualitat, les relacions amb una mateixa i amb altres persones, etc.

Des del PMD i en l'àmbit de promoció es realitzen diferents activitats en format de tallers, xerrades, videofòrums... amb una àmplia programació de temes. Les activitats desenvolupades, en relació al tractament que es fa i la percepció que es té sobre els cossos de les dones, tenen com a objectiu reflexionar sobre els estereotips culturals de bellesa i que reforcen els models desigualitaris existents.

Dins del format de tallers s'han programat i realitzat, des de l'any 2001, sis tallers que han tractat aquesta temàtica. En aquests tallers s'ha abordat i analitzat aquesta exigència

d'acomplir amb el model estètic imperant que pot derivar en una vivència corporal plena de sentiments de rebuig i d'inseguretat, amb l'objectiu de poder adquirir més consciència del propi cos i poder acceptar-lo tal i com és.

En l'àmbit de prevenció es va realitzar l'any 2002 una activitat coeducativa amb 109 alumnes de secundària anomenada *Què veig al mirall? Les imatges del nostre cos*. En aquesta activitat es pretenia donar a l'alumnat elements de crítica i reflexió sobre els models de bellesa per a noies i per a nois i les repercussions negatives que poden tenir sobre la seva salut física i psíquica.

Aquesta activitat es va estructurar per blocs temàtics, que es realitzaven en una única sessió, amb el suport de material audiovisual i qüestionaris on se'ls formulava una sèrie de preguntes que havien de respondre de forma individual i amb les quals posteriorment es donava pas a un debat amb el grup classe.

Els blocs temàtics van quedar configurats de la següent manera:

Bloc 1. Definició de bellesa

L'objectiu d'aquest bloc consistia en poder reflexionar sobre quins són els condicionaments socials que sostenen l'ideal de bellesa i poder contrastar que no necessàriament pot donar-se una única valoració sobre la bellesa i que cada persona es pot fixar i destacar aspectes diferents.

Temes que es van treballar:

- Concepte de bellesa.
- Model ideal de bellesa femení i masculí.
- Representativitat d'aquests models com a pauta per a la majoria de persones.

Bloc 2. La bellesa en les diferents cultures i els diferents moments històrics

L'objectiu d'aquest bloc temàtic girava en torn a la noció de relativitat de l'ideal de bellesa, és a dir, que el concepte de bellesa no és un concepte estàtic sinó que depèn del temps i de l'espai.

Temes que es van treballar:

- Concepte de bellesa en diferents èpoques històriques.
- Concepte de bellesa en diferents cultures.

Bloc 3. Els models estètics corporals i els costos personals

L'objectiu d'aquest últim bloc temàtic pretenia posar en evidència els factors externs que condicionen les opinions i els comportaments sobre la bellesa de forma estereotipada; factors externs que adopten la forma de tòpics i missatges que es reben a través dels mitjans de comunicació i dels comentaris de persones de l'entorn, ja siguin familiars i/o amistats. Així mateix, poder valorar els costos negatius per a la salut que comporta la consecució d'un model estètic no assolible per a la majoria de persones.

Temes que es van treballar:

- Tòpics relacionats amb el concepte de bellesa.
- Influència de l'entorn social i familiar en la pròpia valoració de la bellesa.
- Influència dels mitjans de comunicació en la pròpia valoració de la bellesa.
- Pràctiques de risc per a la salut que es realitzen per millorar l'aspecte físic.

- Valoració sobre les característiques no-físiques que més es valoren en les relacions amb altres persones.

En síntesi, algunes de les conclusions que es van poder extreure d'aquesta activitat són:

- Tots dos sexes consideren que la bellesa és una qüestió del sexe femení. Tant nois com noies comparteixen uns ideals corporals molt estereotipats ajustats als models socioculturals imperants en l'actualitat i que es corresponen als representats pels mitjans de comunicació. Tanmateix, comenten que coneixen a molt poques persones que s'ajustin a aquest patró estètic.
- Els nois es resisteixen a opinar sobre els models de bellesa masculins, per temor a ser etiquetats com a homosexuals. Les noies, tanmateix, se senten autoritzades per opinar i valorar tant la bellesa masculina com la femenina.
- En la identificació dels trets definitoris dels models de bellesa també especifiquen, tant nois com noies, aspectes de personalitat i de relació, especialment la simpatia com un element altament positiu per valorar la bellesa però amb diferències. Per a les noies és un element destacable tant en la bellesa masculina com en la femenina; però en els nois tan sols és menciona a l'hora de valorar la bellesa femenina. Dels trets físics atribuïts al model de bellesa femení són les noies les que atribueixen a la talla dels pits més valor del que li atribueixen els nois.
- Identifiquen amb més facilitat les pràctiques d'agressió vers els cossos femenins en altres cultures i tendeixen a ignorar o no percebre les agressions de la seva pròpia cultura. L'únic risc que identifiquen és l'anorèxia, és a dir, atribueixen els riscos d'aquest trastorn alimentari bàsicament a les dones i gairebé no comenten altres tipus d'agressions corporals.
- En relació als familiars o amistats són les noies les que se senten influenciades per les opinions que puguin tenir sobre el seu aspecte físic, tot i que donen molta més importància a l'opinió de les pròpies amistats femenines. Els nois donen poc valor a l'opinió dels seus familiars i més a l'opinió de les seves amigues que dels seus amics.
- Les noies basen les seves expectatives en les relacions d'amistat, tant en el cas d'amistats femenines com masculines, en qüestions de reconeixement i acceptació. Els nois comenten expectatives diferenciades en les relacions d'amistat en funció del sexe, incorporant la bellesa com un atribut destacable tan sols en les seves amistats femenines.

En la realització del conjunt d'activitats descrites, tant des de l'àmbit de promoció com de prevenció i especialment en aquest últim, es conclou la importància de continuar treballant des d'aquestes línies d'intervenció, per tal d'oferir altres models alternatius que permeti a les dones i noies relacionar-se de forma més positiva amb el seu cos i mantenir unes relacions entre sexes més igualitàries.